

vise, at her var det ikke Ministeriets Personer, som med Selvraadighed og Vilkaarlighed havde skabt en Situation, der vilde blive forandret derved, at disse Personer trak sig tilbage. Jeg søgte at vække den Opfattelse af den hele Tingenes Tilstand, som jeg anser for den rigtige, og det er den, at man her i dette Thing har forsøgt en for stor, en for hurtig, en for indgribende Forandring, Omstøbning, Omdannelse paa forskellige Omraader, hvor den offentlige Mening i og uden for Danmark ikke var udviklet saaledes, at en saadan Omstøbning, en saadan Omdannelse lod sig gennemføre. Jeg søgte netop at fremsætte dette i en saa mild Form som muligt ved at gjøre de almindelige Synspunkter gjældende, hvorunder Udviklingen efter de sædvanlige Love foregaar. Jeg tillod mig at fremhæve, at det er en Lov for al Udvikling, at inden en Repræsentation er i Stand til at vedtage saadanne store, indgribende Omstøbningslove, maa der være gaaet et betydeligt Tankearbejde forud, som har ført til en vis Afslutning, ikke til en endelig Afslutning; thi vi bevæge os ikke i endelige Afslutninger, men i relative Afslutninger. Dette oversatte det ærede Medlem saaledes, at der, før en Reform kunde vedtages, maatte være Enstemmighed derfor i Rigsdagen. Da jeg hørte den Ytring, fik jeg atter det mest slaaende Vidnesbyrd om, i hvilken Grad det ærede Medlem er løbet fast i Lal. I den Tankekræfte, hvori jeg bevægede mig, var der altsaa ikke Spørgsmaal om Lal, der var netop Spørgsmaal om den aandelige Bevægelse, som reguleres ved Kræfter, der ere uafhængige af Lal. Jeg fremhævede dette, at der i den historiske Udvikling er forskellige Epoker, nogle frugtbare Epoker og andre, som tilsyneladende ere usfrugtbare, men som i Virkeligheden ere de forberedende Epoker, som ikke blive usfrugtbare, fordi der for Diebliffet tilsyneladende er en Stilstand. Thi der foregaar da et stille Arbejde i den Tid, og der er maaske stærke Understrømninger i Bevægelse, og naar Tidens Fylde saa kommer, er der atter — for at jeg skal bruge det Billede, som sidst faldt mig ind i Lørdags — opsparet saadanne Kapitaler, saa er det Guld der, som man — det var maaske et vel stærkt Billede, jeg brugte — blot behøver at bukke sig for at tage op, saa er Betingelserne tilstede for, at de sædvanlige Kræfter, som man kan gjøre Regning paa i Repræsentationen, ere i Stand til at bringe Guldet ind i Mynten, for at Udmyntningen, Mensningen, Strabningen, Lufteringen, Prægningen kan finde Sted. Det er noget helt Andet, end at der skulde være Enstemmighed for ethvert Lovforslag, der blev bragt frem. Og De maa lægge Mærke til, at jeg talte slet ikke om hele det sædvanlige, regelmæssige Lovgivningsarbejde; jeg talte kun om de store Lovforandringer, hvortil Tiden skulde være moden (Ufbrydelse). Det ærede Medlem tvinger mig nu tillige til at minde om den Maade, hvor-

paa disse store Forandringer skulle gennemføres, nemlig ved at negte Finantsloven. Maalet og Midlerne maa jo følges ad ved Bedømmelsen af den Situation, som er kommen frem, Maalet og Midlerne maa samles i een Betragtning, for at man kan bedømme den hele Situation. Det er efter Alt, hvad jeg saaledes har forudskiftet, at jeg siger, at Situationen, hvor lidet den end er hyggelig, er i og for sig selv sund, at der er noget Nervestyrkende derved, idet jeg holder mig overbeviist om, at der ud af den nuværende Situation maa fremkomme den Erkjendelse — det behøver ikke at indrømmes i Dag, men det vil blive sandet ad Aare — at der i det Hele taget i Repræsentationen og Folket maa arbeides paa en hel anden Maade end den, hvorpaa der er blevet arbejdet i de sidste Aar. (Ufbrydelse, Berg: Ja, det er vist!) Ja, men dette gjælder fornemmelig Folkethinget. Ærede Medlemmer maa ikke friste og væge mig til at udtale mig skarper, end jeg har Lyst til. De høre jo godt, at det ingenlunde er min Lyst her at gaa skarpt frem; men jeg maa sige, hvad der er nødvendigt for at Situationen kan blive klar. Jeg maa da sige, at det er mig klart, at der er en Tilbagegang i Folkethingets Arbeidskraft i de senere Aar. (Ufbrydelse). Dette staar mig fuldkommen klart. Men ved Siden af denne Tilbagegang i Arbeidskraft, er der en stigende Fordringsfuldhed. De Ufbrydelse, som jeg fik, tvang mig til lidt mere at fuldstændiggjøre min Tanke, netop for at dette Forhold maa blive ret forstaaet; thi jeg ønsker, at hele Situationens Eiendommelighed maa blive saaledes forstaaet, at der derved for Ministeriets Efterfølgere kan være givet — lad mig bruge det Udtryk — en opsamlet Kapital af Forstaaelse og Erkjendelse af hele Situationen. Dermed forlanger man ikke nogen udtrykkelig Erkjendelse fra de Herrers Side. De Bestræbelser, som man i det Hele og Store arbejder for, ville fremdeles vedblive at gjøre sig gjældende; men det kommer an paa den Maade, hvorpaa dette sker, om det skal være ved Stormløb, saaledes som i den senere Tid, eller om de ville søge at gjøre sig gjældende under Sagttagelse af de Vilkaar, hvorunder Lovgivningsarbejdet maa fremmes her i Landet. Det kan ikke dølgjes, at Danmark er et saa lille Land og er stillet under saa eiendommelige Forhold, at vi i høi Grad maa have Opmærksomheden fæstet paa den Udvikling, der foregaar rundt om i de forskellige europæiske Lande. Det har sine Fordele, at den hele indre Rigsdagsvirksomhed i saa mange Stykker har et eiendommeligt nationalt Præg; men ved Siden deraf kan det ikke Andet end ofte gjøre et forunderligt Indtryk, naar man ser, hvad det er for Paastande, man her fremsætter, hvilke Anskuelse det er, der her gjøres gjældende fra hvad man kalder Demokratiets Side, naar man mærker, i hvilken Grad der her ikke sjelden mangler Forstaaelse af det, som ellers udenfor Danmark,